

Myśl lingwistyczna przed de Saussure'm cz. 2.: Humboldt. Językoznawstwo XIX wieku

Anna Kozłowska

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

- 1 Wilhelm von Humboldt
- 2 Wiek XIX – wiek językoznawstwa materiałowego i historycznego
  - Pierwszy okres językoznawstwa porównawczego
  - Drugi okres językoznawstwa porównawczego – szkoła młodogramatyków
- 3 Prekursorzy myśli de Saussure’a

Lingwistyczne studia Wilhelma von Humboldta (1767-1835)

1. Badania nad typologią języków.

2. Pisma lingwistyczne: *O języku kawi na wyspie Jawie* (wstęp *Rozmaitość języków a rozwój umysłowy ludzkości*).

Główne tezy Humboldta

1. Pojęcie WEWNĘTRZNEJ FORMY JĘZYKA, przejawiającej się przede wszystkim w kategoriach gramatycznych i leksykalnych.

„Faktycznie jest ona [wewnętrzna forma języka] raczej całkowicie indywidualnym popędem, za pomocą którego naród nadaje myślom i odczuciom wartość językową”.

2. Język jako *energeia*, a nie *ergon*.

„Język, uchwycony w swej prawdziwej istocie, jest czymś wciąż i w każdej chwili przemijającym. [...] On sam nie jest dziełem (*ergon*), lecz działaniem (*energeia*). Jego prawdziwa definicja może być zatem tylko genetyczna. Jest on mianowicie wiecznie powtarzającą się pracą umysłu nad tym, by dźwięk artykułowany uczynić zdolnym do wyrażenia myśli.”

Główne tezy Humboldta cd.

3. Język jako wyraz ducha narodu.

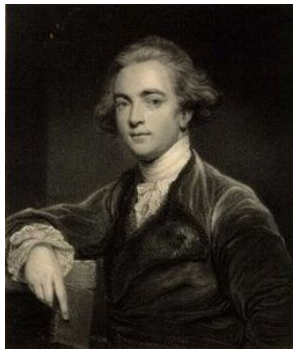
„Język to twórczy organ myśli.”

„[. . .] budowa języków jest w gatunku ludzkim dlatego i o tyle różna, że i o ile jest różna swoistość umysłowa samych narodów.”

„[. . .] w każdym języku zawiera się swoisty sposób widzenia świata.”

„[. . .] język [. . .] jest zawsze duchowym tchnieniem indywidualnego życia narodowego.”

Dokonania pierwszego okresu językoznawstwa porównawczego (do 1870 roku)

WILLIAM JONES

Dostrzeżenie podobieństwa między sanskrytem, greką i łaciną oraz koncepcja PRAJĘZYKA i RODZINY INDOEUROPEJSKIEJ.

Dokonania pierwszego okresu językoznawstwa porównawczego (do 1870 roku) cd.

FRANZ BOPP

O systemie koniugacyjnym sanskrytu w porównaniu z systemem greckim, łacińskim, perskim i germańskim (1816) – pierwsza indoeuropejska gramatyka porównawcza; zastosowanie METODY HISTORYCZNO-PORÓWNAWCZEJ.

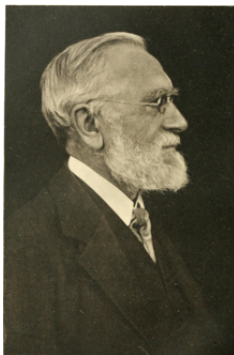

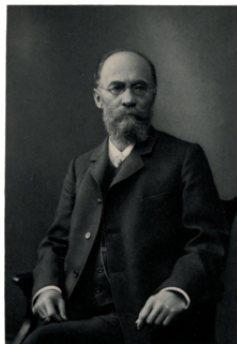
Lipska szkoła młodogramatyków (1870-1914) – najwybitniejsi przedstawiciele

HERMANN PAUL

AUGUST LESKIEN

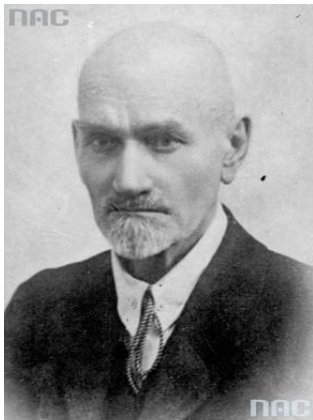

FRIEDRICH
BRUGMANN

Poglądy młodogramatyków

1. **HISTORYCYZM** – akcentowanie procesów przemian i ich przyczyn, tzn.:
  - działania praw, przede wszystkim PRAW GŁOSOWYCH,
  - analogii,
  - zapożyczeń.
2. **PSYCHOLOGIZM**: jednostka (a dokładnie jej podświadomość) jako nosiciel języka.
3. **ASYSTEMOWOŚĆ**: asocjacyjne powiązanie form językowych.
4. Pozytywistyczny **MINIMALIZM POZNAWCZY** i ograniczenie do analizy faktów; niechęć do wartościowania i uogólnień.

Kazańska szkoła lingwistyczna (1875–1883)

Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-0-42

JAN BADOUIN DE COURTENAY

MIKOŁAJ KRUSZEWSKI

Kazańska szkoła lingwistyczna – poglądy

1. Dwa aspekty języka – statyczny i dynamiczny, ewolucyjny.
2. Odróżnienie JĘZYKA i MÓWIENIA.
3. Pojęcie FONEMU – inwariantnego jądra głóski.

Dziękuję za uwagę :)

Temat następnego wykładu:
GŁÓWNE TEZY FERDINANDA DE SAUSSURE'A.
Zapraszam!